

แนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร Guidelines to resolve the problems of agricultural credit accessing

สรรเสริญ ศรีเหนียง, สุรีพร ยองรัมย์

Sansern Srinienng, Sureepound Yongram
สำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
Bureau of Agricultural Economic Research
Office of Agricultural Economics
Corresponding Author: E-mail: punkaset@gmail.com

Received 09/12/2022 | Revised 22/01/2023 | Accepted 18/03/2023

บทความวิจัย (Research Article)

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะและปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร และแนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร โดยเป็นการวิจัยผสมผสานโมเดลทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ ซึ่งทำการเก็บข้อมูลโดยแบบสอบถามจำนวน 400 ตัวอย่าง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และการเชิงคุณภาพ ทำการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการประชุมกลุ่มย่อย 10 ครั้ง แล้วทำการนำเสนอในเชิงพรรณนา ผลการวิจัย พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร มีวัตถุประสงค์กู้ยืมเงินเพื่อประกอบกิจกรรมด้านการเกษตร และสามารถดำเนินการได้ตามวัตถุประสงค์ เข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อจากผู้นำชุมชน และทำการยื่นขอพักชำระหนี้ ปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกรประกอบด้วย อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูง การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเงินทุนไม่สมบูรณ์ หลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอต่อปริมาณวงเงินสินเชื่อ และการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน แนวทางการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อประกอบด้วย พัฒนาการสื่อสารข้อมูล ความรู้และทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกู้ สร้างวินัยให้เกษตรกรใช้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ ส่งเสริมให้เกษตรกรได้รับสินเชื่ออย่างเพียงพอ และกู้เงินจากแหล่งเดียว

คำสำคัญ: ปัญหา, การเข้าถึง, สินเชื่อการเกษตร

Abstract

The purpose of this research was to examine the features and issues surrounding agricultural financing availability and to offer solutions. The study uses both qualitative and quantitative methods and is a mixed-model study. 400 sample questionnaires, in-depth interviews, and 10 focus discussion groups were used to gather the data. Frequency,

proportion, and qualitative analysis are used to analyze data. The findings indicated that the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives provided agricultural loans to most of the samples. Most samples were able to use loan funds to accomplish their goal of operating agricultural activities, which was the primary loan objective. The community leader served as the primary source of credit information. They also stopped making loan payments. Incomplete credit knowledge, high interest rates, insufficient collateral for credit demands, and borrowing from several sources of credit were some of the issues with obtaining agricultural credit. Develop credit information accessing and knowledge, loan using follow loan objective, encourage farmers to get amount credit meet their demands, and borrowing from single source of credit were guidelines to resolve the problems of agricultural credit accessing

Keywords: problem, accessing, agricultural credit

บทนำ

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญการกับการลดความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งสร้างโอกาสและความเสมอภาคในสังคม ซึ่งได้กำหนดแนวทางการพัฒนาในประเด็นดังกล่าวไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2520-2524) เป็นต้นมา รวมถึงยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำที่ยั่งยืน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2564) ซึ่งปัญหาเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เท่าเทียมกัน เป็นปัญหาที่สะท้อนถึงความแตกต่างระหว่างรายได้ของกลุ่มมีผู้รายได้สูงที่สุดและกลุ่มผู้มีรายได้ต่ำที่สุด โดยกลุ่มอาชีพในภาคการเกษตรซึ่งเป็นภาคส่วนที่เป็นรากฐานสำคัญของประเทศไทย เนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ของประเทศได้ประกอบอาชีพและมีส่วนเกี่ยวข้องในภาคการเกษตร และเป็นแหล่งรายได้ของระบบเศรษฐกิจ รวมทั้งเป็นหลักประกันความมั่นคงทางอาหารของประเทศ กลับเป็นกลุ่มอาชีพที่มีความเหลื่อมล้ำทางรายได้สูงมากกว่าอาชีพอื่น รวมทั้งมีรายได้ต่ำกว่าอาชีพอื่นเช่นเดียวกัน กล่าวได้ว่า ความเหลื่อมล้ำทางรายได้ในกลุ่มอาชีพเกษตรกรอยู่ในระดับที่น่าเป็นกังวลมากกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ (กานต์ปพิมพ์ อรรถเจตน์, 2565)

ความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อภาคการเกษตรเป็นปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ในภาคการเกษตร (กานต์ปพิมพ์ อรรถเจตน์, 2565) โดยหากเกษตรกรมีเงินทุนหรือได้รับสินเชื่อการเกษตรเพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมภาคการเกษตร จะส่งผลให้ประสิทธิภาพการผลิตของครัวเรือนเกษตรกรเพิ่มขึ้น ทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น ในทางกลับกันทางเกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้อย่างเพียงพอ จะทำให้การผลิตของครัวเรือนเกษตรกรมีประสิทธิภาพลดลง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง (พรวิภา พรหมจัน และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย, 2558; ธนายุส บุญทอง, 2557) ซึ่งปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อภาคการเกษตรยังคงมีข้อจำกัด และยังไม่ได้รับการแก้ไขอย่างจริงจัง คณะผู้วิจัยได้เห็นความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงได้ดำเนินการวิจัยในการหาแนวทางแก้ไขปัญหการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร เพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำภาคการเกษตรได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะและปัญหาการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร
2. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะในแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยผสมผสานโมเดล (Mixed Model Research) เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) พื้นที่เป้าหมายคือ พื้นที่ที่มีครัวเรือนเกษตรกรยากจน ทำการเลือกจากข้อมูลสัดส่วนคนจนภาคเกษตร 2562/2563 ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร จากจังหวัดที่มีจำนวนสัดส่วนคนจนภาคเกษตรจำนวนมาก 5 ลำดับแรกในแต่ละภาค แล้วทำการเลือกทำการเลือกจังหวัดเป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) 10 จังหวัด จาก 4 ภูมิภาค คือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ร้อยเอ็ด กาฬสินธุ์ อุดรธานี ภาคเหนือ ได้แก่ น่าน ตาก เชียงราย ภาคกลาง ได้แก่ สระแก้ว ตราด และภาคใต้ ได้แก่ สตูล สงขลา โดยมีรายละเอียดของการวิจัยดังนี้

การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยถึงสถานะและปัญหาในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของเกษตรกร โดยประชากรในการศึกษาคือ ครัวเรือนเกษตรกรยากจนจาก 10 จังหวัดเป้าหมาย รวม 51,834 ครัวเรือน แล้วใช้ตารางสำเร็จรูปของเครจซี่และมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 382 ตัวอย่าง จึงใช้ขนาดกลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 ตัวอย่าง เพื่อทำการเก็บตัวอย่างจำนวนเท่ากันทุกจังหวัด ทำการเก็บแบบสอบถามจาก 10 จังหวัด จังหวัดละ 40 ตัวอย่าง โดยการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ประกอบด้วย ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคม และลักษณะในการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร คือ แหล่งสินเชื่อของเกษตรกร วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินและการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อ การชำระหนี้ของเกษตรกร ปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อ และข้อเสนอแนะในแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร โดยการวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ซึ่งค่าเฉลี่ยใช้มาตรวัดแบบลิเคอร์ท เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์ในเรื่องปัญหาในการถึงสินเชื่อ และแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีรายละเอียดดังนี้

ค่าคะแนน	ค่าเฉลี่ย	ความหมายของปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อ	ความหมายของข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา
1	1.00 – 1.80	ปัญหาระดับน้อยที่สุด	เห็นด้วยน้อยที่สุด
2	1.81 – 2.60	ปัญหาระดับน้อย	เห็นด้วยน้อย
3	2.61 – 3.40	ปัญหาระดับปานกลาง	เห็นด้วยปานกลาง
4	3.41 – 4.20	ปัญหาระดับมาก	เห็นด้วยมาก
5	4.21 – 5.00	ปัญหาระดับมากที่สุด	เห็นด้วยมากที่สุด

การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการวิจัยถึงข้อเท็จจริงและปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การประชุมระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อย จาก 10 จังหวัด รวม 10 ครั้ง โดยแต่ละครั้งจะมีผู้เข้าร่วมประชุม 40 คน คือ ผู้นำเกษตรกร และเกษตรกร รวมถึงมีการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้นำเกษตรกร

เกษตรกร เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชนที่มีความเกี่ยวข้องกับการบริการเกี่ยวกับเงินทุนภาคการเกษตร ทำการตรวจสอบข้อมูลโดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ทั้งในด้านข้อมูล โดยการนำปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่ทั้ง 10 จังหวัด ที่แตกต่างกันมาเปรียบเทียบกัน และด้านผู้วิจัย โดยการแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 กลุ่ม และแยกผู้เก็บข้อมูลในแต่ละกลุ่มในการประชุมระดมความคิดเห็นกลุ่มย่อยแต่ละครั้ง และทำการสรุปปัญหาออกเป็นหมวดหมู่ วิเคราะห์เนื้อหา แล้วทำการสรุปในเชิงพรรณนาเพื่อสรุปปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกรในแต่ละด้าน

ผลการวิจัย

ข้อมูลด้านเศรษฐกิจสังคมของเกษตรกรตัวอย่าง เป็นข้อมูลที่เก็บจากแบบสอบถาม โดยส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 55.00 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด มีอายุเฉลี่ย 59 ปี มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 48.00 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด มีรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือน 110,505 บาทต่อปี โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 63.23 ของรายได้เฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือน 75,106 บาทต่อปี ซึ่งรายจ่ายส่วนใหญ่เป็นรายจ่ายนอกภาคการเกษตร เช่น ค่าอุปโภคบริโภคในครัวเรือน และค่าการศึกษาเล่าเรียนบุตรหลาน คิดเป็นร้อยละ 40.93 ของรายจ่ายเฉลี่ยต่อครัวเรือนต่อปี

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ในส่วนของลักษณะในการเข้าถึงสินเชื่อ ประกอบด้วย แหล่งสินเชื่อของเกษตรกร วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินและการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อ และการชำระหนี้ของเกษตรกร อธิบายโดยการใช้ข้อมูลจากแบบสอบถาม มีผลการวิจัยดังนี้ แหล่งสินเชื่อของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่ กู้ยืมเงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) คิดเป็นร้อยละ 68.86 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ กองทุนหมู่บ้าน สหกรณ์การเกษตร และกู้ยืมเงินนอกระบบ คิดเป็นร้อยละ 48.10 16.26 และ 11.07 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งพบว่าเกษตรกรมีความเห็นว่า ธ.ก.ส. เป็นแหล่งให้กู้ยืมเงินที่สามารถยืดหยุ่นเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และการผ่อนผันการชำระเงินคืนมากกว่าแหล่งอื่น ทำให้เป็นที่นิยมของเกษตรกร อย่างไรก็ตาม มีเกษตรกรหลายรายที่ให้ความสำคัญในการที่จะคืนเงินกู้ให้กับแหล่งกู้ยืมอื่นก่อน ธ.ก.ส. เนื่องจากสามารถผ่อนผันการชำระเงินคืนได้ ซึ่งบางครั้งส่งผลกระทบต่อ ธ.ก.ส. เนื่องจากไม่ได้รับการชำระหนี้จากเกษตรกร หรือได้รับการชำระหนี้ช้ากว่ากำหนด

วัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินและการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน พบว่า ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินเพื่อประกอบกิจกรรมด้านการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 72.25 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด โดยกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวัน ร้อยละ 27.25 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ในส่วนของการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน พบว่า เกษตรกรตัวอย่างส่วนใหญ่ที่กู้ยืมเงินส่วนใหญ่ คิดเป็นร้อยละ 72.25 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงิน กล่าวได้ว่า กลุ่มผู้กู้ยืมเงินส่วนใหญ่มีลักษณะนิสัยในการใช้เงินกู้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่แจ้งกับการขอกู้ยืมเงิน

การเข้าถึงแหล่งข้อมูลเกี่ยวกับสินเชื่อ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เข้าถึงข้อมูลได้จากผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 44.25 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด รองลงมาได้แก่ เจ้าหน้าที่ภาครัฐและ ธ.ก.ส. กลุ่ม

เกษตรกรหรือสหกรณ์ สื่อออนไลน์ และเพื่อนบ้าน คิดเป็นร้อยละ 35.75 34.50 18.25 และ 13.50 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสินเชื่อ การเกษตร มีพื้นที่และจำนวนเกษตรกรในการกำกับดูแลค่อนข้างมาก จึงจำเป็นจะต้องให้ผู้นำชุมชนในพื้นที่เข้ามาช่วยเหลือในการกระจายข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อ ซึ่งบางพื้นที่ผู้นำชุมชนไม่ให้ความสำคัญในการกระจายข้อมูลข่าวสาร หรือให้ข้อมูลข่าวสารคลาดเคลื่อน รวมถึงมีการแจ้งข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อออนไลน์ แต่เกษตรกรหลายรายไม่ชำนาญในการใช้สื่อออนไลน์ ทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้

การชำระหนี้ของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรตัวอย่างที่กู้ยืมเงินส่วนใหญ่ ทำการยื่นขอพักชำระหนี้ คิดเป็นร้อยละ 48.79 ของเกษตรกรตัวอย่างทั้งหมด ซึ่ง ธ.ก.ส. แหล่งสินเชื่อหลักของเกษตรกร มีนโยบายให้เกษตรกรที่ไม่สามารถชำระหนี้ สามารถพักชำระหนี้ต้นเงินและดอกเบี้ยได้ ประกอบกับในช่วงเวลาที่ทำการวิจัยเกษตรกรได้รับผลกระทบจากปัญหาการระบาดของ COVID-19 ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้ลดลง ทำให้เกษตรกรหลายรายใช้แนวทางการพักชำระหนี้ ในขณะที่เกษตรกรที่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด คิดเป็นร้อยละ 35.99 ของเกษตรกรตัวอย่างที่กู้ยืมเงิน กล่าวได้ว่า แม้ว่าเกษตรกรหลายรายจะไม่สามารถชำระหนี้ได้ตามกำหนด แต่ยังสามารถพักชำระหนี้ได้ ทำให้การชำระหนี้ในส่วนของเกษตรกรมีความยืดหยุ่นพอสมควร โดยเฉพาะจากการกู้ยืมจากแหล่งให้สินเชื่อหลักของเกษตรกร เช่น ธ.ก.ส.

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อ 1 ในส่วนของปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อจากการวิจัยเชิงปริมาณ และปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อจากการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการวิจัยเชิงปริมาณจากการเก็บแบบสอบถาม พบว่า ในภาพรวมมีปัญหาในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.26$, S.D. = 1.007) เมื่อพิจารณาถึงปัญหาในแต่ละเรื่อง พบว่า ปัญหาที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด คือ เกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อไม่สมบูรณ์ มีปัญหาระดับน้อย ($\bar{X} = 2.45$, S.D. = 1.107) ลำดับถัดมาทั้งหมดมีปัญหาระดับน้อย คือ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูง ($\bar{X} = 2.31$, S.D. = 1.198) มีหลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอ ($\bar{X} = 2.15$, S.D. = 1.134) และไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ตามกำหนด ($\bar{X} = 2.14$, S.D. = 1.126) ตามลำดับ โดยในภาพรวมจะเห็นได้ว่า มีปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อในระดับน้อย สอดคล้องกับการสัมภาษณ์เชิงลึกและการประชุมกลุ่มย่อยที่ พบว่า ในภาพรวมปัญหามีค่อนข้างนอก ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องเกษตรกรได้รับข้อมูล

ปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกรจากการวิจัยเชิงคุณภาพ จากการประชุมกลุ่มย่อยและการสัมภาษณ์ สามารถสรุปประเด็นปัญหาออกเป็น 3 ประเด็น ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเงินทุนไม่สมบูรณ์ หลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอต่อปริมาณวงเงินสินเชื่อ และการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน มีรายละเอียดดังนี้

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเงินทุนไม่สมบูรณ์ ซึ่งแม้ว่าหน่วยงานที่ให้บริการสินเชื่อ จะมีนโยบายในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ครบถ้วน โปร่งใส และเท่าเทียมกัน แต่เกษตรกรหลายรายยังไม่เข้าใจหลักเกณฑ์การให้สินเชื่อหรือเกิดปัญหาความไม่สมมาตรของข้อมูล (Asymmetric Information) กล่าวคือ เกษตรกรไม่สามารถรับรู้ข้อมูลด้านสินเชื่อได้เท่ากันในทุกคน และเกษตรกรเอง

เมื่อเกิดข้อสงสัยจะไม่ทำการสอบถามเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการโดยตรง แต่เลือกที่จะสอบถามเพื่อนบ้านมากกว่า ซึ่งบางครั้งรายละเอียดบางอย่างเพื่อนบ้านก็ไม่ได้ทราบอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน โดยผู้ให้บริการสินเชื่อได้แก้ปัญหานี้โดยการให้เจ้าหน้าที่ที่ลงพื้นที่อธิบายหลักเกณฑ์ ชี้แจงรายละเอียดการขอสินเชื่อ ทำให้มีต้นทุนด้านเวลาในการทำงาน นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีการให้กลุ่มผู้นำชุมชนช่วยเหลือในการกระจายข้อมูลข่าวสาร แต่เนื่องจากการส่งต่อข้อมูล ทำให้บางครั้งเกิดความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน โดยการที่ไม่สามารถทราบถึงข้อมูลข่าวสารที่สมบูรณ์นี้ ส่งผลให้เกษตรกรไม่ทราบถึงหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน รวมถึงความยืดหยุ่นของหลักเกณฑ์ในการเข้าถึงแหล่งเงินทุนและการชำระหนี้ ทำให้เกษตรกรที่มีคุณสมบัติสามารถกู้ยืมเงินได้หลายรายเกิดความไม่มั่นใจว่าจะสามารถกู้ยืมเงินได้หรือไม่ และตัดสินใจไม่กู้ยืมเงิน หรือกู้ยืมเงินในปริมาณที่น้อยกว่าความต้องการของเกษตรกร กล่าวได้ว่า การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับเงินกู้มีความสำคัญเป็นอย่างมาก

หลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอต่อปริมาณวงเงินสินเชื่อ แม้ว่าเกษตรกรหลายรายจะมีหลักทรัพย์การค้ำประกันเพื่อขอกู้เงิน แต่มูลค่าของหลักทรัพย์หรือการใช้บุคคลในการค้ำประกันนั้น ไม่เพียงพอต่อปริมาณวงเงินที่เกษตรกรต้องการ ส่งผลให้ปริมาณสินเชื่อที่ได้รับไม่เพียงพอต่อความต้องการในการปรับปรุงหรือพัฒนาการผลิตทางการเกษตรของครัวเรือน

การกู้เงินจากแหล่งสินเชื่อหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน จากการที่เกษตรกรได้รับปริมาณสินเชื่อในจำนวนที่น้อยกว่าจำนวนที่ต้องการ ส่งผลให้เกษตรกรขอสินเชื่อจากแหล่งเงินทุนในช่องทางอื่นๆ ทำให้เกษตรกรก่อหนี้ไว้หลายแห่งในช่วงเวลาเดียวกัน ทั้งจากสถาบันการเงินในระบบ และเงินกู้นอกระบบ ส่งผลต่อวินัยทางการเงินของเกษตรกรเอง ซึ่งแหล่งกู้เงินแต่ละแห่งจะมีกฎเกณฑ์ในการชำระหนี้แตกต่างกัน รวมทั้งมีความเข้มงวดมากกว่า ธ.ก.ส. ส่งผลให้เกษตรกรที่ขาดความสามารถในการบริหารจัดการเงิน มีปัญหาในการชำระหนี้

จากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ สามารถสรุปได้ว่า ปัญหาของการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับเงินทุนไม่สมบูรณ์ อัตราดอกเบี้ยเงินกู้สูง หลักทรัพย์ค้ำประกันไม่เพียงพอต่อปริมาณวงเงินสินเชื่อ และการกู้เงินจากแหล่งเงินทุนหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ข้อเสนอแนะในแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร เป็นข้อมูลจากแบบสอบถาม พบว่า เกษตรกรตัวอย่างให้คะแนนมากที่สุดในเรื่องการให้เกษตรกรได้รับความรู้เกี่ยวกับการให้สินเชื่ออย่างถูกต้อง มีความเห็นระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.36$, S.D. = 1.008) รองลงมาได้แก่ ให้ความรู้การบริหารจัดการสินเชื่อแก่เกษตรกร มีความเห็นระดับเห็นด้วยมากที่สุด ($\bar{X} = 4.28$, S.D. = 1.018) สร้างวินัยให้เกษตรกรนำสินเชื่อไปใช้ตามวัตถุประสงค์ มีความเห็นระดับเห็นด้วยมาก ($\bar{X} = 3.89$, S.D. = 1.182) และให้เกษตรกรได้รับปริมาณสินเชื่อตามต้องการ มีความเห็นระดับเห็นด้วยน้อย ($\bar{X} = 2.42$, S.D. = 1.111)

อภิปรายและสรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถอภิปรายและสรุปผล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้

1. ลักษณะและปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อของเกษตรกร

1.1 เกษตรกรไม่ใช้สินเชื่อตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมเงินจะส่งผลต่อการผลิตทางการเกษตร และการเข้าถึงสินเชื่อในฤดูกาลต่อไป โดยเกษตรกรมีวัตถุประสงค์หลักในการกู้ยืมเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเกษตร แต่ยังคงมีเกษตรกรบางส่วนที่ไม่ดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ซึ่งอาจส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถนำสินเชื่อที่ได้รับไปปรับปรุงการผลิตของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้โอกาสที่จะได้รับผลตอบแทนลดลง อาจทำให้เกษตรกรไม่สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ตามกำหนด ส่งผลต่อพิจารณาให้สินเชื่อแก่เกษตรกรของหน่วยงานผู้ให้สินเชื่อสำหรับฤดูกาลเพาะปลูกถัดไป สอดคล้องกับผลการวิจัยของ ธนาอุส บุญทอง (2557) พบว่า การสร้างวินัยให้เกษตรกรนำสินเชื่อไปใช้ให้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กู้ยืม จะสามารถทำให้ครัวเรือนเกษตรกรนำสินเชื่อไปลงทุนเพื่อปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพการผลิตได้อย่างเหมาะสม

1.2 ปัญหาเกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับข้อมูลข่าวสารด้านสินเชื่อ รวมไปถึงทักษะในการบริหารจัดการสินเชื่อที่ไม่เท่าเทียมกัน ส่งผลให้เกษตรกรมีโอกาสในการเข้าถึงสินเชื่อที่ไม่เท่าเทียมกัน จากผลการวิจัยที่พบว่า ปัญหาที่สำคัญ คือ การที่เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อได้อย่างสมบูรณ์ แม้ว่าจะได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างต่อเนื่อง แต่ยังคงมีเกษตรกรที่ไม่เข้าใจข้อมูลที่ได้รับอย่างถูกต้อง บางรายไม่ได้รับข้อมูล ทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจที่คลาดเคลื่อน ขาดความรู้ ความเข้าใจในเงื่อนไข กฎเกณฑ์ การขอกู้ของสถาบันการเงิน ส่งผลให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงสินเชื่อการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับผลการศึกษาศึกษาของ ศศินันท์ ศาสตรสาร และกอบชัย เมฆดี (2564) พบว่า การขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเงื่อนไขของการกู้ยืมจากสถาบันการเงิน เป็นประเด็นสำคัญในการทำให้เกิดปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อ รวมถึงปานแก้วตา ลักนาวานิช และวิลาวัลย์ ดิงไตรย์ภพ (2561) พบว่า เกษตรกรมีความรู้และทักษะทางการเงินในระดับปานกลาง โดยเกษตรกรจะทราบข้อมูลทางการเงินที่ไม่ซับซ้อน แต่หากประเด็นเริ่มมีความซับซ้อนมากขึ้น เกษตรกรจะมีความเข้าใจที่ไม่ถูกต้อง ทำให้มีปัญหาในการเข้าถึงสินเชื่อ กล่าวได้ว่า เกษตรกรที่มีทักษะความรู้และทราบข้อมูลเกี่ยวกับการเงินมากกว่า จะมีโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และมีการบริหารจัดการด้านการเงินได้ดีกว่าเกษตรกรที่ขาดความรู้หรือมีความรู้ที่ไม่สมบูรณ์

1.3 ปัญหาหลักทรัพย์สินค้ำประกันไม่เพียงพอ ทำให้การได้รับปริมาณสินเชื่อไม่เพียงพอต่อความต้องการของเกษตรกร ซึ่งส่งผลกระทบต่อกิจกรรมการผลิตสินค้าเกษตรของเกษตรกร จากการศึกษา พบว่า แม้ว่าเกษตรกรส่วนใหญ่จะสามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ทั้งหมด รวมถึงมีปัญหาการเข้าถึงสินเชื่อในระดับน้อย แต่เกษตรกรยังคงประสบปัญหาการได้รับปริมาณสินเชื่อที่ไม่เพียงพอ รวมทั้งมีหลักค้ำประกันเงินกู้ไม่เพียงพอต่อวงเงินที่เกษตรกรต้องการ สอดคล้องกับการวิจัยของ ธนาอุส บุญทอง (2557) ซึ่งพบว่า หากครัวเรือนเกษตรกรไม่สามารถได้รับสินเชื่ออย่างเพียงพอต่อความต้องการ จะส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตของครัวเรือนเกษตรกรลดลง ในขณะที่หากเกษตรกรได้สินเชื่อเพียงพอต่อความต้องการ จะส่งผลให้ผลิตภาพการผลิตของครัวเรือนเกษตรกร รวมถึงการศึกษาของ พรวิภา พรหมจีน และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย (2558) พบว่า การให้สินเชื่อส่งผลให้ศักยภาพของเกษตรกรเพิ่มขึ้น กล่าวได้ว่า การได้รับปริมาณสินเชื่อที่เพียงพอต่อการดำเนินกิจกรรมทางการเกษตรของครัวเรือนเกษตรกรมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาและปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น

1.4 ปัญหาการที่เกษตรกรกู้ยืมเงินจากหลายแหล่งในเวลาเดียวกัน ส่งผลให้เกษตรกรมีปัญหาในการบริหารจัดการด้านการเงิน สอดคล้องกับ การศึกษาของพรวิภา พรหมจัน และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย (2558) ซึ่งพบว่าการกู้ยืมจากแหล่งเงินทุนอื่นๆ โดยเฉพาะสินเชื่อในระบบ ซึ่งสินเชื่อระบบมีดอกเบี้ยสูงกว่าแหล่งกู้ยืมอื่นๆ จะทำให้เกษตรกรใช้เงินที่กู้ยืมมาได้ไม่เต็มประสิทธิภาพ และมีโอกาสน้อยในการชำระหนี้ รวมทั้งมีผลกระทบทางลบต่อการเพิ่มศักยภาพในการควบคุมด้านการเงิน และการเข้าถึงทรัพยากร

2. แนวทางในแก้ไขปัญหาในการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของเกษตรกร

จากการอภิปรายผลในข้างต้น สามารถนำมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาการเข้าถึงแหล่งสินเชื่อของเกษตรกรได้ดังนี้

2.1 พัฒนาช่องทางการสื่อสารข้อมูลด้านสินเชื่อให้แก่เกษตรกรให้ทั่วถึง รวมทั้งพัฒนาเนื้อหาข้อมูลข่าวสารด้านสินเชื่อให้เกษตรกรสามารถเข้าใจได้ง่ายขึ้น รวมถึงการนำข้อมูลที่นำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรสามารถเข้าถึงสินเชื่อการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.2 พัฒนาคำแนะนำและทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการเงินกู้ของเกษตรกร จะทำให้เกษตรกรสามารถบริหารจัดการสินเชื่อที่ได้รับ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถชำระคืนเงินกู้ได้ตามกำหนด ไม่ส่งผลกระทบต่อการใช้เงินในระยะเวลา

2.3 สร้างวินัยให้เกษตรกรนำสินเชื่อที่ได้รับไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ขอกู้ โดยเฉพาะการนำไปใช้เพื่อพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร จะทำให้สามารถพัฒนาการผลิตทางการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีรายได้เพิ่มขึ้น ลดปัญหาในการชำระคืนเงินกู้

2.4 ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถได้รับสินเชื่อได้อย่างเพียงพอต่อการนำไปพัฒนาการเกษตรของเกษตรกร โดยอาจปรับกฎเกณฑ์ในการใช้หลักทรัพย์ หรือบุคคลในการค้ำประกันเงินกู้ เช่น การส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มเกษตรกรเพื่อให้สามารถเข้าถึงสินเชื่อได้ เป็นต้น

2.5 ส่งเสริมให้เกษตรกรกู้เงินจากแหล่งเดียว หรือไม่มากเกินไปเกินความสามารถในการบริหารจัดการทางการเงิน รวมทั้งการชำระหนี้ของเกษตรกร

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเกี่ยวกับการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อของเกษตรกร รวมไปถึงความรู้ความเข้าใจข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสินเชื่อ และรูปแบบที่เหมาะสมสำหรับการเข้าถึงสินเชื่อ
2. ศึกษาเกี่ยวกับความรู้และทักษะเกี่ยวกับการบริหารจัดการด้านการเงินของเกษตรกร

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของการวิจัยแนวทางการลดปัญหาการเข้าถึงเทคโนโลยีและนวัตกรรมข้อมูลข่าวสาร และแหล่งเงิน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในภาคเกษตร โดยใช้งบประมาณของสำนักวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ คณะผู้วิจัยจึงขอขอบคุณแหล่งงบประมาณงานวิจัย รวมถึงเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร และเจ้าหน้าที่เกษตรอำเภอ เกษตรจังหวัด และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ที่ให้ความช่วยเหลือและอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กานต์ปพิมพ์ อรรถเจตน์. (2565). แนวทางลดความเหลื่อมล้ำทางรายได้ของครัวเรือนเกษตรกรไทยหลังวิกฤตโควิด 19. *วารสารทหารพัฒนา*, 46(1). 47 – 58.
- ธนายุส บุญทอง. (2557). ผลของการเข้าถึงสินเชื่อได้อย่างเพียงพอ ต่อผลผลิตภาพการผลิตของครัวเรือนเกษตรกรไทย. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรวิภา พรหมจัน และวิศิษฐ์ ลิ้มสมบุญชัย. (2558). อิทธิพลของสินเชื่อเกษตรกรต่อการเสริมสร้างศักยภาพของแม่บ้านเกษตรกร. *วิทยสารเกษตรศาสตร์ (สาขาสังคมศาสตร์)*, 36(3). 448-464.
- ปานแก้วตา ลักนาวานิช และวิลาววัฒน์ ดิ่งไตรย์ภพ. (2561). ทักษะทางการเงินของเกษตรกรผู้ปลูกข้าวพันธุ์พื้นเมืองในเขตลุ่มน้ำปากพนัง. *วารสารการจัดการ มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์*, 7. 111-129.
- ศศิรินทร์ ศาสตร์สาระ และกอบชัย เมฆดี. (2564). การเข้าถึงแหล่งเงินทุนและปัญหาการเข้าถึงแหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการวิสาหกิจชุมชน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. *วารสารครุศาสตร์ปริทรรศน์*, 8(3). 298-313.
- สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2564). *รายงานวิเคราะห์สถานการณ์ความยากจนและความเหลื่อมล้ำของประเทศไทย ปี 2563*. สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.